

Lausunto

12.05.2022

VAASA/379/00.04.00/2022

Asia: VN/23654/2021

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta/Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av arkivlagen och lagen om Riksarkivet

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vaasan kaupunginhallitus 9.5.2022 § 138, vastaus OKM:n lausuntopyyntöön arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta.

Arkistolain muuttaminen:

Arkistolakia lähellä olevassa lainsäädännössä tapahtuneet muutokset ovat aiheuttaneet hämärtymistä mm. arkistotoiminnan termistön käytössä ja käytännön toimintatavoissa. Nykyinen arkistolaki ei vastaa digitalisoituvan toimintaympäristön tarpeisiin, joten lakiuudistus on välttämätön. Kansallisarkiston toimivallan määrittely lakiuudistuksella selkeyttää toiminnan kokonaiskuvaa arkistotoimijoihin nähden.

Arkistolakiehdotuksen lisäpykälässä 2a määritellään keskeiset käsitteet. Arkistointikäsitteen yhdenmukaistaminen tiedonhallintalain tarkoittamaan asiakirjan eheyden, luotettavuuden ja todistusvoimaisuuden sekä käytettävyyden turvaamista selkeyttää asiaa käytännön toimijoille. Ehdotuksen lause ”Asiakirja tulee arkistoiduksi säilytysajan päätyttyä, kun se on kuvailtu tietovarantoon eikä sen sisältöä muuteta” saattaa aiheuttaa analogisessa toimintaympäristössä eläneissä hämmennystä, kun säilytysajan päätyttyä analogiset asiakirjat on voitu hävittää. Ehdotuksessa tarkoitettaneen säilytysajan päättymistä tai

asiakirjan tietojen aktiivisen merkityksen päättymistä operatiivisessa järjestelmässä, jonka jälkeen asiakirja viimeistään kuvaillaan tietovarantoon tai kuvailua rikastetaan eikä sen sisältöä enää muuteta.

Ehdotuksen pykälissä 6, 7 ja 8 säädetään arkistotoimen järjestämisestä.

§ 6 1 momentissa säädetään ”Arkistotoimeen kuuluvat asiakirjat, jotka ovat saapuneet arkistotoimijalle sen tehtävien johdosta tai syntyneet arkistonmuodostajan toiminnan yhteydessä”. Arkistonmuodostaja-termi kuulune väistyvään lakiin ja ehdotuksessa pitäisi käyttää arkistotoimija-termiä myös tässä kohtaa.

Asiakirjallisen tiedon elinkaaren huomioiminen korostuu lakiehdotuksessa. Ehdotuksen §:ssä 8 edellytetään arkistotoimen tehtävissä suunnitelmallisuutta. Operatiivisten ja säilytysjärjestelmien hankintavaiheessa tulee todella ajatella koko asiakirjallisen tiedon elinkaarta sen synnystä hävittämiseen tai arkistointiin saakka.

Ehdotuksen § 8 määrittelee arkistotoimijan velvollisuudet asiakirjojen ja arkistoinnin suhteen. Käytännössä arkistotoimijat kuitenkin useimmiten ovat

tietojärjestelmätoimittajien tuotteiden varassa. Tähän saakka Sähke 2-määräys on velvoittanut järjestelmätoimittajat sertifioimaan tuotteensa. Vastaavaa ohjeistusta/suositusta kaivataan uuden lain myötäkin arkistotoimijoiden tueksi operatiivisten ja säilytysjärjestelmien hankintaan ja käyttöön.

Kansallisarkisto päättää arkistotoimijoiden hakemuksesta asiakirjojen arkistoinnista eli voimassa olevan arkistolain § 9 mukaisesta pysyvästä säilyttämisestä. Tämä asiakirjallisen kulttuuriperinnön säilymisen ja saatavuuden varmistaminen on erittäin tärkeä tehtävä ja käytäntö säilyy ennallaan näiltä osin. Kuntaliitto on toiminut aktiivisesti kunnallisten säilytysaikaohjeistusten laadinnassa väistyvän lain aikana. Tiedonhallintalautakunnan asiakirjojen säilytysaikojen määrittelyn jaosto antaa jatkossa suosituksia määräajan säilytettävän aineiston säilytyksestä ja käsittelystä. Kunnalliset arkistotoimijat kaipaavat selkeää ohjeistusta muuttuvassa tilanteessa, joten Kuntaliitolta odotetaan panostusta asiaan. Kuntatoimijoiden arkistoinnin lupahakemukset ja muun aineiston säilytys- ja käsittelyohjeistukset hoituisivat tehokkaammin keskitetysti.

Laki Kansallisarkistosta:

§ 2a säädetään ”Kansallisarkisto ylläpitää ja kehittää sähköistä arkistoa, ylläpitää ja kehittää arkistoon siirrettyjen arkistometatietojen hallintajärjestelmää sekä tuottaa tietojenantamiseen liittyviä sähköisiä palveluita”. Keskitetty, valtakunnallinen tiedon luotettavuuden, eheyden ja todistusvoimaisuuden takaava arkistointijärjestelmä on arkistotoimijoiden ja tiedon tarvitsijoiden kannalta paras ratkaisu ja myös kustannuksia hillitsevä tapa toimia. Toistaiseksi säilytysratkaisu on vain valtion viranomaisten käytettävissä, mutta tulevaisuudessa se saataneen myös kuntatoimijoiden arkistointiratkaisuksi.

Mikola Marja
Vaasan kaupunki / Konsernihallinto / Hallinto ja asiointi